หนังสือชุด
ครูฐมวัย หัวใจแม่

แม่ครู พา ทำงานบ้าน

กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
โครงการสื่อสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้อย่างองค์รวม (ครูหัวใจใหม่) สถาบันอาศรมศิลป์

หนังสือชุด
ครูปฐมวัย หัวใจแม่

โครงการสื่อสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้อย่างองค์รวม (ครูหัวใจใหม่)
โครงการความร่วมมือระหว่างกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ และ สถาบันอาศรมศิลป์

ชื่อหนังสือ **แม่ครูพาทำงานบ้าน**
จัดทำโดย สำนักพิมพ์สานอักษร โรงเรียนรุ่งอรุณ

บรรณาธิการ	เกื้อกมล นิยม
เรื่อง	
ข้อมูล	ส่วนสื่อสารองค์กร โรงเรียนรุ่งอรุณ
เรื่อง	นันทิยา ตันศรีเจริญ
ภาพ	
ภาพถ่าย	ส่วนสื่อสารองค์กร โรงเรียนรุ่งอรุณ
ภาพประกอบ	อรุณโรจน์ รัตนพันธ์
ออกแบบจัดรูปเล่ม	อรุณโรจน์ รัตนพันธ์
พิสูจน์อักษร	ศิริลักษ์ พุทธโคตร
เผยแพร่	ตุลาคม ๒๕๖๑

ขอบคุณที่ปรึกษาด้านข้อมูล

- พญ.จิราภรณ์ อรุณากูร กุมารแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ รพ.รามาธิบดี
  เจ้าของเพจ “เลี้ยงลูกนอกบ้าน”
- คณะครูอนุบาล โรงเรียนรุ่งอรุณ

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ โดย กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

คำนำ

ช่วงปฐมวัย เป็นช่วงวัยที่สำคัญของการบ่มเพาะ และวางรากฐานสำคัญของชีวิต ที่จะนำไปสู่การพัฒนาทั้งด้านกาย ใจ สติปัญญา และสังคมที่สมดุล

กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งจะเกิดประสิทธิภาพ และมีคุณภาพได้ก็ต่อเมื่อมีผู้ใหญ่ที่แวดล้อมเด็ก ทั้ง พ่อ แม่ ครู เข้าใจในธรรมชาติเด็กอย่างแท้จริง

แล้วครู หรือ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ทำอะไรหรืออย่างไรได้บ้าง?

กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ยินดีและวางใจที่**สถาบันอาศรมศิลป์** ซึ่งมีภาคีเครือข่ายการทำงานด้านการศึกษาอย่างยาวนาน รับผลิตหนังสือชุด *“ครูปฐมวัยหัวใจแม่”* ทั้ง ๗ เล่มนี้ พร้อมสื่อวีดิทัศน์อีก ๑๐ ตอน ควบคู่กันไป ซึ่งเปรียบเสมือนคู่มือ ที่รวบรวมทั้งหลักการและวิธีการ เอาไว้อย่างครบถ้วน ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วย เพื่อให้ผู้ใหญ่ได้นำไปใช้ได้ง่าย ไม่ซับซ้อน และถูกต้องตามหลักพัฒนาการเด็กปฐมวัย

ซึ่งหนังสือ ๗ เล่มนี้ ประกอบไปด้วย ชุดกิจวัตรประจำวัน รากฐานการงานที่สำคัญเพื่อพัฒนาเด็ก (เล่ม ๑.แม่ครูพาทำงานครัว เล่ม ๒.แม่ครูพาทำงานบ้าน เล่ม ๓. แม่ครูพาทำงานสวน เล่ม ๔. แม่ครูพาคิดอ่านเขียน เล่ม ๕. แม่ครูพาเล่น) ชุดเพื่อพัฒนาครูและผู้ปกครอง (เล่ม ๖. ห้องเรียนพ่อแม่เลี้ยงลูกวิถีไทย และเล่ม ๗. แม่ครูหัวใจใหม่)

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าสื่อชุดนี้จะช่วยให้สังคมตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลเด็กตามพัฒนาการ และกระตุ้นให้ผู้ใหญ่เปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ตามวัยอย่างเป็นธรรมชาติ เรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเอง มีสุขภาพแข็งแรง มีความมั่นคงทางอารมณ์ และจิตใจ

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่หนังสือชุดนี้ ขอบคุณภาคีเครือข่ายที่ร่วมแรงร่วมใจผลิตงานอันเป็นประโยชน์ไม่เพียงต่อวงการการศึกษา แต่ยังเป็นประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้างอีกด้วย

กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

คำนำ

หนังสือครูปฐมวัย....หัวใจแม่ หลอมรวมการเรียนรู้และกิจวัตรการดำรงชีวิตเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งตรงตามธรรมชาติของหลักการเรียนรู้ที่ว่า *"ชีวิตคือการเรียนรู้และการเรียนรู้คือชีวิต"*

การจัดการเรียนรู้ด้วยวิถีนี้ เป็นการบูรณาการการเรียนรู้สาระวิชาต่างๆ และสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการเติบโตในวัยต่อมา และเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถดำรงความเป็นอยู่ด้วยการพึ่งตนเองได้ ไม่ต้องเริ่มต้นฝึกใหม่ ศักยภาพของนักการจัดการศึกษา ครู หรือ บุคลากรอื่นๆ ที่มีบทบาทการจัดการเรียนรู้ซึ่งมองเห็นการเรียนรู้ (Learning Visibility) และจัดโอกาสการเชื่อมโยงประสบการณ์จากภาคปฏิบัติ การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการบันทึกเรื่องราวที่สามารถต่อยอดจากเรื่องหนึ่งไปสู่อีกเรื่องหนึ่ง ก่อให้เกิดเป็นเส้นสายทางเดินทางการเรียนรู้ เกิดผลงานการบันทึกหลากหลายอย่างเหมาะกับพัฒนาตามวัยของผู้เรียนในแต่ละระดับ เช่น ในระดับปฐมวัย ครูหรือผู้ใหญ่ที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ พาคิดพาใคร่ครวญประสบการณ์ตรงด้านต่างๆ ที่ได้ลงมือปฏิบัติมาด้วยการพูดคุยบอกเล่า แล้วเชื่อมเข้าสู่การวาดภาพ ผู้ใหญ่ใจดีช่วยบันทึกสาระเนื้อหาที่เด็กต้องการสื่อสาร เกิดแฟ้มผลงานที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามการรับรู้และการนำเสนอของผู้เรียนแต่ละคน

สภาพการเรียนรู้ดังกล่าว เป็นสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการครบถ้วนทุกด้าน และทั้งยังส่งเสริมพัฒนาการของสมองอย่างสมบูรณ์ จุดเชื่อมโยงของปลายประสาทเซลล์สมองแต่ละเซลล์ได้รับการกระตุ้นให้แข็งแรง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของพัฒนาสมรรถนะต่างๆ อย่างสมบูรณ์

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์
ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย สถาบันอาศรมศิลป์

สารบัญ

๑ บทนำ ๙

การดูแลบ้านก็เหมือนกับการดูแลตัวเอง ๑๐

๒ บททำ ๑๓

ทำไมเด็กต้องทำงานบ้าน? ๑๔

งานบ้านส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างเป็นองค์รวม ๑๖

ประเภทของงานบ้าน ๒๔

ทำให้เสร็จ VS ทำให้ประณีต ๒๘

๓ บทแม่ครู ๓๓

บทบาทแม่ครู : ทำไปด้วยกันและทำให้เป็นเรื่องสนุก ๓๔

เรื่องเล่าจากห้องเรียน ๓๖

พาทำงานบ้านให้เป็นการเรียนรู้แบบองค์รวม ๓๘

แบบสังเกตพัฒนาการ ๔๐

ภาคีเครือข่าย ๔๔

๑ บทนำ

ถ้าเราอยากให้เด็กดูแลตัวเองเป็น
ทำไมเรายิ่งต้องให้เด็กทำงานบ้าน?

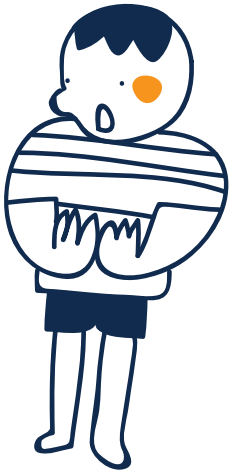

การดูแลบ้านก็เหมือนกับการดูแลตัวเอง

ถ้าเด็กดูแลบ้านได้ เขาจะดูแลตัวเองเป็น

งานบ้านเป็นการงานในชีวิตประจำวันที่ช่วยให้เด็กซึมซับคุณค่าของการพึ่งพาตนเองและการทำสิ่งต่างๆ ด้วยตัวเอง ซึ่งเริ่มฝึกทำได้ตั้งแต่เล็กๆ ยิ่งเล็กยิ่งฝึกง่าย

เพราะเด็กเล็กๆ ยังรู้สึกว่างานบ้านเป็นเรื่องเล่น เป็นเรื่องสนุก เป็นการทำกิจกรรมกับพ่อแม่ เช่น เอาขยะไปทิ้งลงถัง กวาดไม้กวาด กวาดไปกวาดมา กวาดสนุก ยังไม่สะอาด แต่สร้างความรู้สึกว่าได้ลงมือทำ

เมื่ออยู่บ้าน พ่อแม่พาลูกทำงานบ้าน เมื่อมาโรงเรียน แม่ครูพาเด็กๆ ทำงานบ้านที่โรงเรียน

โรงเรียนมีงานบ้านมากมายให้เด็กทำตั้งแต่เช้าจรดเย็น เป็นการงานที่แม่ครูพาทำสม่ำเสมอจนเป็นกิจวัตร

๒ บททำ

งานบ้านเป็นงานสนุก !!
ยิ่งพาเด็กๆ **“เล่น”** ทำงานบ้าน
ก็ยิ่งส่งเสริมพัฒนาการ
อยากรู้ว่างานต่างๆ ส่งผลอย่างไร?
ลองศึกษาแล้วพาเด็กๆ ลงมือ **“ทำ”**

ทำไมเด็กต้องทำงานบ้าน?

งานบ้านเป็นการเรียนรู้จากการลงมือทำ ที่พัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม เปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ และปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม บวกเสริมกับการพาทำงานบ้านในบรรยากาศแห่งความสุข สนุกสนาน ทำงานบ้านให้เป็นการเล่น ยิ่งเสริมพลังให้สมองเรียนรู้ได้ดี จนเกิดการสะสมและพัฒนาครบทุกมิติ ทั้งความรู้ (HEAD) ทักษะ (HAND) จิตสำนึกที่ดี (HEART)

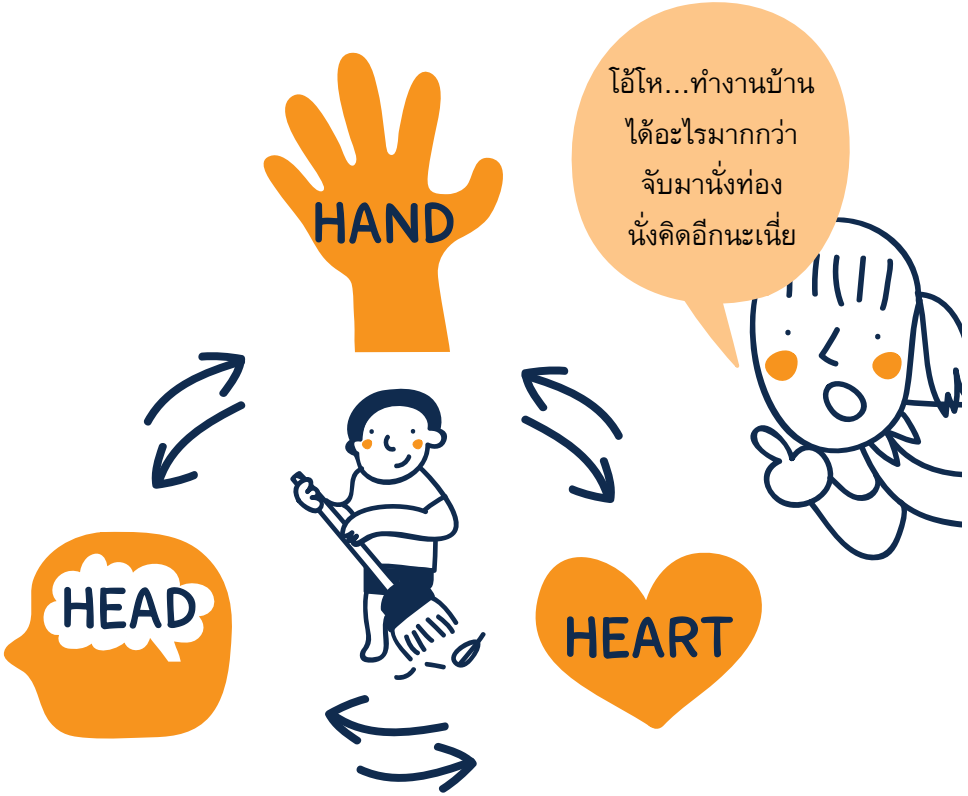

ยิ่งทำงานบ้าน = ยิ่งส่งเสริมพัฒนาการ

HEAD

- สังเกต เลียนแบบ เรียนรู้ ลำดับขั้นตอนการทำความสะอาด
- รู้จักอุปกรณ์ วิธีใช้
- คำศัพท์ใหม่ๆ จากการทำงาน ระวังลื่น ระวังแตก สะอาด ล้าง ถู เปิดน้ำเบาๆ
- มือ ตา สัมพันธ์

HAND

- ฝึกกล้ามเนื้อมือ การกะน้ำหนัก การจับ การถือ การถู

HEART

- เล่นสนุกกับงาน หนูทำได้ง่ายแค่นี้เอง
- รู้จักช่วยเหลือ สร้างความภูมิใจ
- มีจิตสำนึกในการพึ่งพาตัวเอง รู้หน้าที่

“งานบ้าน”
ส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างเป็นองค์รวม
Holistic Development

ความรู้ (HEAD)

ภาษา : รู้จักชื่อของอุปกรณ์งานบ้านต่างๆ เพิ่มพูนคลังคำศัพท์เพื่ออธิบายสิ่งที่เห็น สัมผัส คิด เข้าใจ เช่น เหม็น หอมฟุ้ง (หลังล้างห้องน้ำเสร็จ) เปียก แฉะ และพัฒนาการพูดสื่อสารที่เป็นประโยคเมื่อทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อขอความช่วยเหลือ วางแผนและจัดการงานให้เสร็จ

คณิตศาสตร์ : การนับเลข การรู้ค่าของจำนวน การแบ่งครึ่ง การกะระยะ การจัดกลุ่ม/หมวดหมู่ การจัดลำดับ (ก่อน-หลัง, ๑ ๒ ๓ ๔...) การเพิ่ม-ลดจำนวน การจับคู่ (ช้อน-ส้อม ถ้วย-แก้ว)

วิทยาศาสตร์ : จากการสังเกตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น เปียก-แห้ง เช็ดของเล่นแล้วผึ่งให้แห้งก่อนถึงจะเก็บได้ ไม่อย่างนั้นจะขึ้นรา การระเหย เช่น ผ้าขี้ริ้วเปียกๆ พอตากแดดแล้วแห้ง

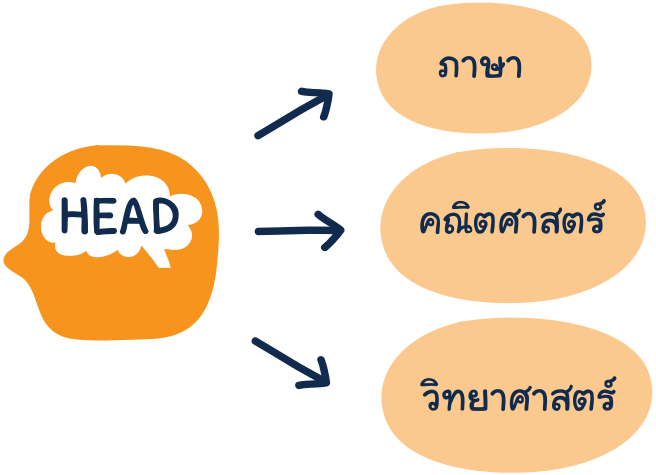

ทักษะ (HAND)

ทักษะด้านร่างกาย : เสริมสร้างความแข็งแรงและความคล่องแคล่วของกล้ามเนื้อมือ มีกล้ามเนื้อมือ ตา สัมพันธ์กัน

ทักษะ EF (Executive Functions) :

- **ฝึกความจำใช้งาน (Working memory)** คือความสามารถในการเก็บประมวลและดึงข้อมูลที่เก็บในคลังสมองออกมาใช้ได้ตามสถานการณ์ ทำซ้ำๆ จนจำและทำได้ด้วยตัวเอง เช่น จำว่าเวลาจะถูบ้านจะต้องถูหันด้านไหน ไม่ใช่ถูแล้วเหยียบแล้วเลอะ จำได้ว่าควรจะวางจานแบนก่อนจานกลมเพื่อจะตั้งจานได้สูงขึ้น
- **ฝึกความยืดหยุ่นทางความคิด (Shift/Cognitive Flexibility)** คือความสามารถในการปรับเปลี่ยน/พลิกแพลงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เช่น เราจะล้างจานใบไหนก่อนดี อันนี้ซ้อนอันนี้ได้ไหม จะกวาดบ้านจากมุมไหนก่อน กวาดตรงนี้มาแล้ว ตรงนั้นยังเลอะอยู่ จะทำอย่างไร เด็กจะต้องคิด ปรับแผน และแก้ไขสถานการณ์ตลอดเวลา
- **ฝึกการควบคุมตนเอง (Inhibitory Control)** คือความสามารถในการควบคุมความต้องการของตนเองอย่างเหมาะสม บ่อยครั้งที่งานบ้านเริ่มต้นจากความสนุก แต่พอทำไปสักพักเด็กจะเริ่มเบื่อ รู้สึกไม่สนุก เขาต้องฝึกควบคุมตัวเองที่จะไม่ล้มเลิกกลางคัน และอดทนทำสิ่งที่ไม่สนุกนี้ให้สำเร็จ
- **ฝึกการวางแผน (Planning and Organizing)** สมองเด็กจะมีประสบการณ์และเรียนรู้จากการทำงานบ้านซ้ำๆ สม่ำเสมอ จนเห็นภาพรวมของงาน รู้ว่าต้องทำอะไร ทำอย่างไร รู้ลำดับ รู้ขั้นตอน จนสามารถวางแผนการทำงานได้

ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

จิตสำนึกที่ดี (HEART)

มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ รู้ว่าต้องทำงาน (ส่วนตัวและส่วนรวม) ก่อนแล้วจึงทำตามใจตัวเอง (เล่นสนุก) เมื่อทำบ่อยๆ จะกลายเป็นนิสัยให้เขาสามารถจัดลำดับความสำคัญระหว่าง *"สิ่งที่ต้องทำ"* กับ *"สิ่งที่อยากทำ"* ได้ดี

รู้จักพึ่งพาตนเอง ทำสิ่งต่างๆ ด้วยตัวเอง

รับรู้ความสามารถของตนเอง มีความสุข ภาคภูมิใจในตนเอง เมื่อมุมานะทำงานจนเสร็จ เห็นผลงานจากความตั้งใจของตนเอง เด็กจะรู้สึกว่าตัวเขามีความสามารถที่จะทำอะไรสำเร็จได้ ทำให้เขาเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและเติบโตไปด้วยความรู้สึกว่า ตัวเขามีคุณค่าและมีความหมาย

มีน้ำใจ มีจิตอาสา ช่วยเหลือการงานของส่วนรวม

เห็นคุณค่าของผู้อื่น งานบางอย่างต้องช่วยกันทำ เพราะเกินกำลังที่เด็กเล็กๆ จะทำคนเดียว การช่วยกันทำงานจนเสร็จ ทำให้เด็กมองเห็นคุณค่าของกันและกัน รู้ว่าเพราะช่วยกันทำ งานจึงสำเร็จหรือเสร็จได้ไว

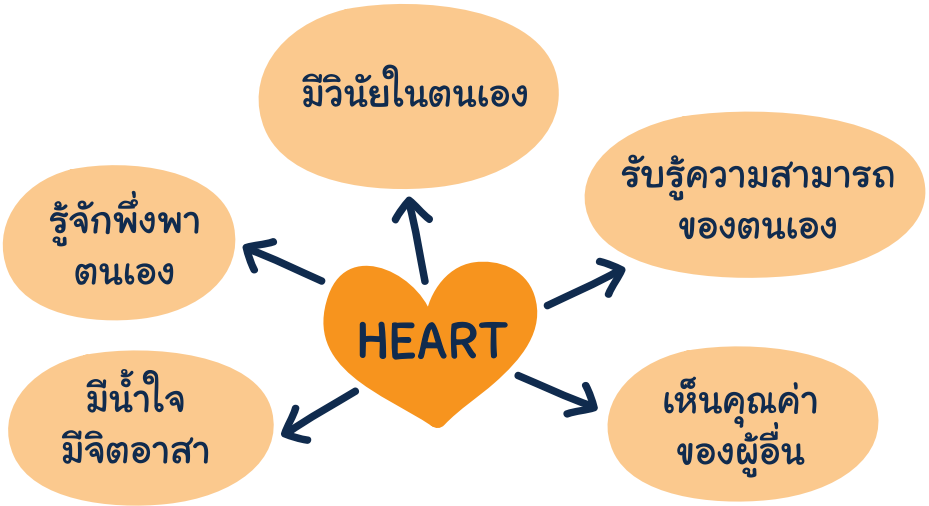

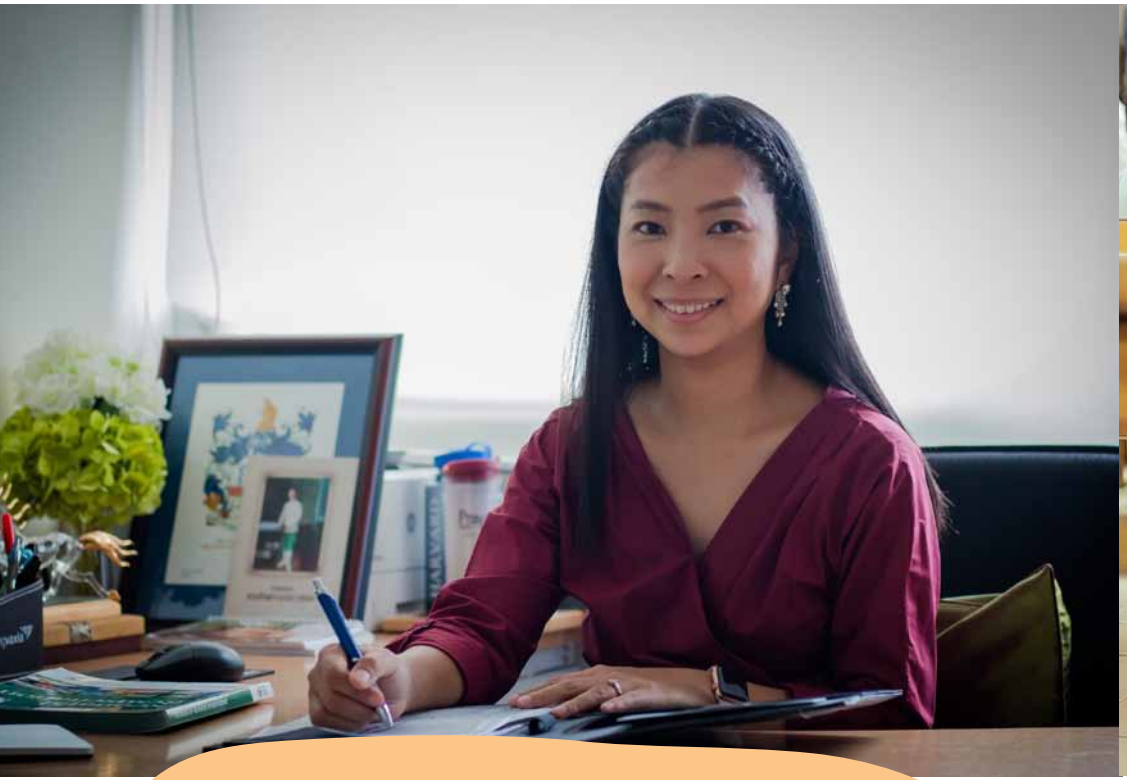

“งานบ้านจะช่วยสร้างปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิต คือ Self esteem หรือความนับถือตัวเอง เด็กที่รู้สึกว่าตัวเขามีความสามารถที่จะทำอะไรสำเร็จ ไม่ว่าความสำเร็จนั้นจะมาจากการที่เขามุมานะ เขาตั้งใจ เขามีความคิดสร้างสรรค์ จะทำให้เด็กๆ เติบโตไปด้วยความรู้สึกว่าฉันใช้ได้ ฉันมีคุณค่า ฉันทำอะไรเป็นประโยชน์กับคนอื่น ฉันมีความหมาย บวกกับการที่คุณพ่อคุณแม่และครูชื่นชม สิ่งเหล่านี้จะยิ่งเพิ่มการนับถือตัวเองให้มากขึ้น”

พญ.จิราภรณ์ อรุณากูร (หมอโอ๋) กุมารแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ รพ.รามาธิบดี เจ้าของเพจ “เลี้ยงลูกนอกบ้าน”

“น้องเล็ก อ.๑ มาแรกๆ เขายังทำอะไรไม่ค่อยได้หรอก แต่พอเรามอบหมายให้การยกเก้าอี้เป็นงานของเขา พอเริ่มทำได้ แล้วครูชม จนเขาทำได้ดี เขาจะเกิดความรู้สึกว่า เขาคือคนที่สามารถทำอะไรได้ และครูก็ยอมรับว่าเขาทำได้ ทำให้ใจเขาเต็ม ซึ่งจะเป็นต้นทุนให้เขาพัฒนาเรื่องอื่นๆ ต่อไป”

ครูจินตนา นำศิริโยธิน ผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายอนุบาล โรงเรียนรุ่งอรุณ

ประเภทของงานบ้าน

งานส่วนตัว เช่น แต่งตัว จัดเก็บของใช้ส่วนตัวเข้าที่ เก็บล้างแก้วน้ำ จาน ชาม ช้อน ของตนเอง ใส่ปลอกหมอนและที่นอน การงานส่วนตัวเหล่านี้จะฝึกเด็กให้มีความรับผิดชอบ มีวินัย และทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง

งานส่วนรวม เช่น กวาดใบไม้ ทำความสะอาดห้องและของเล่น ล้างห้องน้ำ จัดโต๊ะอาหาร แยกขยะ การงานเหล่านี้คือเวทีปลูกฝังความมีน้ำใจ และการทำงานเพื่อผู้อื่น

ในหนึ่งวัน
เด็กมีงานบ้านอะไรบ้าง

เก็บรองเท้า
จัดของจากกระเป๋าเข้าที่

ใส่ปลอกหมอน
และที่นอน (วันจันทร์)

- ทำความสะอาดห้องเรียน /ของเล่น/ลานเล่น
- รองน้ำดื่มใส่เหยือก
- เช็ดช้อน-ส้อม
- รองน้ำใส่กะละมังล้างแก้ว

จัดโต๊ะอาหารว่าง
-เช็ดโต๊ะ

ล้างห้องน้ำ

เก็บล้างภาชนะ

- จัดโต๊ะอาหารกลางวัน
- เช็ดโต๊ะ
- ยกเก้าอี้เก็บขึ้นโต๊ะ

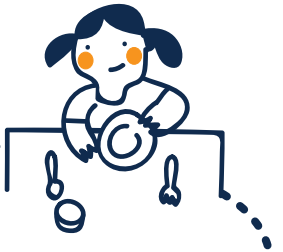

เก็บล้างภาชนะ

ปูที่นอน

เก็บที่นอน

ตัด-ล้าง-ตาก
กล่องนม

นำขยะ
ไปโรงคัดแยก

เก็บของใช้ส่วนตัว

ดูแลความเรียบร้อยในห้อง
เช่น ถูพื้น เก็บหนังสือนิทาน
เข้าชั้น ปิดไฟ ปิดพัดลม
(กลับบ้าน)

กิจวัตรส่วนตัว **งานจิตอาสา**

ทำให้เสร็จ VS ทำให้ประณีต

เป้าหมายหลักในการพาเด็กปฐมวัยทำงานบ้าน คือ**การให้เด็กได้ลงมือทำงานเพื่อฝึกทักษะต่างๆ** เช่น วินัย ความรับผิดชอบ การคิดยืดหยุ่น **การควบคุมตัวเองให้อดทนทำงาน (ที่ไม่สนุก) จนเสร็จ ส่วนความประณีตของงานยังเป็นเป้าหมายรอง**ขึ้นอยู่กับพัฒนาการตามวัยของเด็ก เช่น ล้างจาน ต้องอาศัยทักษะพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก (Fine Motor Skills) ที่จะพัฒนาได้ดีในช่วง ๖-๗ ขวบ ในเด็กเล็ก ๓-๔ ขวบ อย่าเพิ่งคาดหวังว่าเด็กจะต้องล้างจานสะอาดเอี่ยม

อย่าเข้าใจผิด!!!
เป้าหมายไม่ใช่เด็กทำงานบ้านเก่ง

ไม่คาดหวัง แต่ค่อยๆ ปลูกฝังความใส่ใจ ประณีต ให้เด็กทำงานรอบคอบและละเอียดขึ้นตามวัย หัวใจสำคัญคือการสื่อสารเชิงบวก เพราะถ้าผู้ใหญ่เข้าหาด้วยการกำกับ จับผิด จะทำให้เด็กรู้สึกถูกตำหนิ อึดอัด หมดสนุก แต่ถ้าเปลี่ยนเป็นคำพูดเชิงบวก เด็กจะรู้สึกว่าผู้ใหญ่ชื่นชมในสิ่งที่เขาทำ แต่มีจุดที่เขาต้องพัฒนาต้องปรับปรุง แล้วเขาจะยินดีทำ

เปลี่ยนคำพูด การกำกับ จับผิด...
ให้เป็น “คำพูดเชิงบวก”

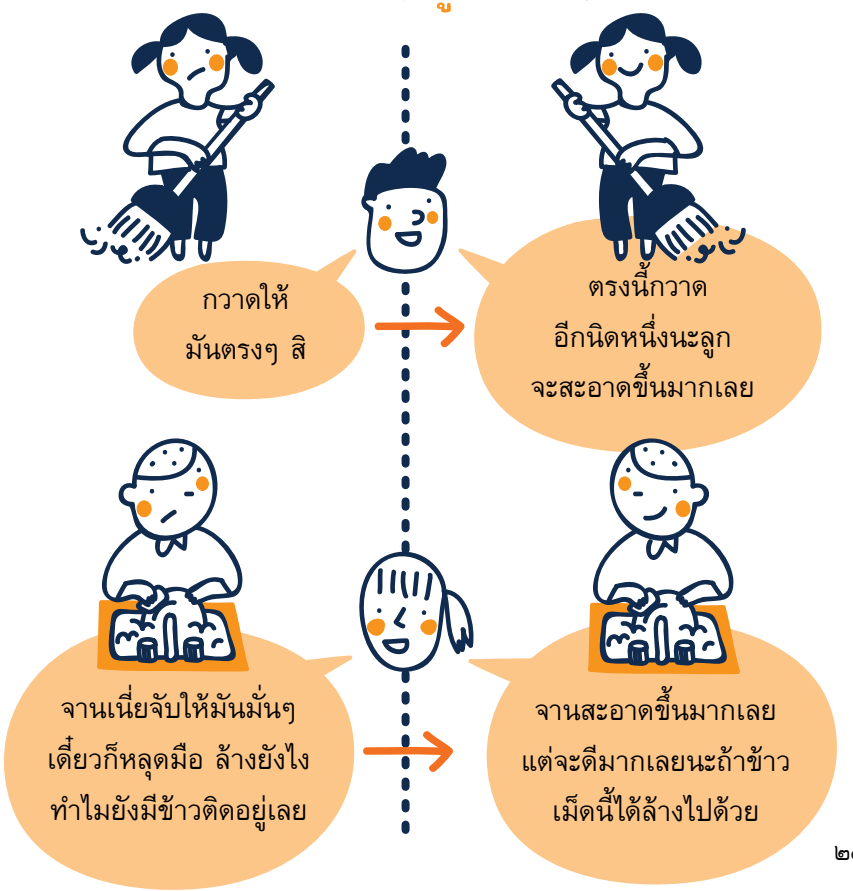

“ทำให้งานบ้านเป็นเรื่องสนุก เป็นเรื่องที่ทำด้วยกัน เป็นเรื่องที่ทำแล้ว ได้รับคำชม รวมถึงยอมรับข้อผิดพลาดเล็กๆ น้อยๆ ที่จะเกิดขึ้น เพราะเป้าหมายของเราไม่ได้ต้องการให้เขาทำงานบ้านเก่ง เป้าหมายคือต้องการให้เขาลงมือทำ รับผิดชอบ เรียนรู้ แก้ปัญหา ฝึกความคิดยืดหยุ่น ฝึกความจำว่าเขาเห็นแบบนี้แล้วเขาทำได้ด้วยตัวเองไหม รู้จักที่จะเอาชนะความไม่สนุก ฉะนั้นกำหนดเป้าหมายของตัวเองดีๆ แล้วตั้งสตินิดหนึ่งว่าเราต้องการอะไรเวลาเด็กทำงานบ้าน อย่าสนใจในจุดเล็กๆ เท่ากับจุดใหญ่ๆ ที่เด็กจะได้รับ”

พญ.จิราภรณ์ อรุณากูร (หมอโอ๋) กุมารแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ รพ.รามาธิบดี เจ้าของเพจ “เลี้ยงลูกนอกบ้าน”

๓ บทแม่ครู

เวลาพาเด็กๆ สนุกกับงานบ้าน
แม่ครูก็สนุกสนานกับงานที่มีเด็กๆ เป็นลูกมือ
บทบาทของแม่ครูมีไม่มาก ไม่ยาก และไม่เหนื่อย

บทบาทแม่ครู

ทำไปด้วยกัน & ทำให้เป็นเรื่องสนุก

- พาทำเป็นจังหวะเวลา สม่ำเสมอ เป็นกิจวัตรเช้าจรดเย็น ทำซ้ำสม่ำเสมอไปทุกวัน เด็กจะเห็นการงานทุกอย่างเป็นภาพในใจ รู้ได้ด้วยตัวเองว่าเวลาไหนเขาควรทำอะไร
- ทำให้เป็นเรื่องสนุก เมื่อเด็กสนุก สมองจะเรียนรู้ได้ดี ยอมรับข้อผิดพลาดเล็กๆ น้อยๆ ที่เกิดขึ้น ย้ำไว้ในใจ เป้าหมายเราไม่ใช่ให้เด็กทำงานบ้านเก่ง!
- ทำไปด้วยกันกับเด็ก เด็กจะรู้สึกว่าเป็นงานที่ทุกคนทำด้วยกัน ไม่ใช่เขาถูกสั่งให้ทำ
- วางใจให้เด็กทำเอง อดทนรอ ให้กำลังใจ ช่วยเหลือในจังหวะที่เหมาะสม ใช้ขั้นตอน ทำให้ดู-จับมือทำ-ทำด้วยกัน-ให้เด็กทำเอง
- ชื่นชมสิ่งที่เด็กทำได้ แม้เป็นความสำเร็จเล็กๆ เพื่อเสริมแรงด้านบวกและสร้างการนับถือตัวเอง
- ชวนมองให้เด็กทำงานรอบคอบและละเอียดขึ้นตามวัย เพื่อสร้างอุปนิสัยใส่ใจและประณีต
- ให้เด็กเลือกทำงานส่วนรวมตามความสนใจ เด็กจะมีความสุขกับการงานที่ได้เลือกเอง
- ใช้สื่อสร้างแรงจูงใจ
  เช่น เพลง ตารางงาน

เรื่องเล่าจากห้องเรียน

“น้องอนุบาล ๑ คนหนึ่งเป็นเด็กขี้อาย เกาะติดครูตลอด พออยู่ด้วยกัน ครูทำอะไร เขาเห็นและช่วยทำไปด้วย จนเขาทำงานบ้านเก่ง เราสังเกตเห็นเขาค่อยๆ พัฒนา เริ่มเข้าหาเพื่อน เริ่มรู้สึกว่ามีตัวตน ข้างในเขาค่อยๆ เต็ม พอขึ้นอนุบาล ๓ เขากลายเป็นผู้ช่วยครูพาน้องๆ ทำงานบ้าน ช่วยทำงานบ้านแทนครู แม้จะยังขี้อายอยู่ แต่เขากล้าทำสิ่งต่างๆ มากขึ้น อยู่กับใครก็ได้ และมีความสุขกับการมาโรงเรียน”

ครูเรวดี ดุงศรีแก้ว ครูใหญ่ฝ่ายอนุบาล โรงเรียนรุ่งอรุณ

“พอเด็กเข้ามา อ.๑ เราจะชวนเขามาช่วยกันยกเก้าอี้เก็บขึ้นโต๊ะ เขาต้องใช้แรงเรียนรู้และคิดหาวิธียกเก้าอี้ขึ้นไปวางบนโต๊ะให้ได้ บางคนก็ดูเพื่อน ดูครู แต่ไม่ใช่ว่าดูแล้วจะทำตามได้เลย จับด้านนี้ยกแล้ววางไม่ได้ ก็ต้องเปลี่ยน คิดหาวิธีใหม่ บางคนก็หมุนอยู่นั่น กว่าจะจับถูกฝั่ง ครูจะปล่อยให้เขาทำไปก่อน จนเห็นว่าไม่ได้จริงๆ จึงจะเข้าไปสอน เอ้า นอนเก้าอี้ลง จับขาด้านหลัง ยกมันขึ้นไป ครูจะสอนเป็นแพทเทิร์นเดิมๆ ให้เขาจำได้ พอจำขั้นตอนได้แล้ว เขาจะประยุกต์หาวิธีที่ง่ายและเร็วสำหรับเขาต่อไป แล้วโต๊ะเล็ก เก้าอี้มีหลายตัว เขาต้องรู้จักพื้นที่ กะระยะว่าวางได้ฝั่งละกี่ตัว แรกๆ พอวางไม่ได้ เขาจะไปขยับเก้าอี้ตัวอื่นทำซ้ำๆ ไปทุกวัน เขาจะจำได้เองว่าต้องวางฝั่งละ 3 ตัวนะ”

ครูจินตนา นำศิริโยธิน

ผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายอนุบาล โรงเรียนรุ่งอรุณ

ทำอย่างไรให้เข้าถึง “คุณค่า”
พาทำงานบ้าน ให้เป็นการเรียนรู้แบบองค์รวม

การเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม
Holistic Learning
คือ
เรียนรู้ครบทุกมิติ

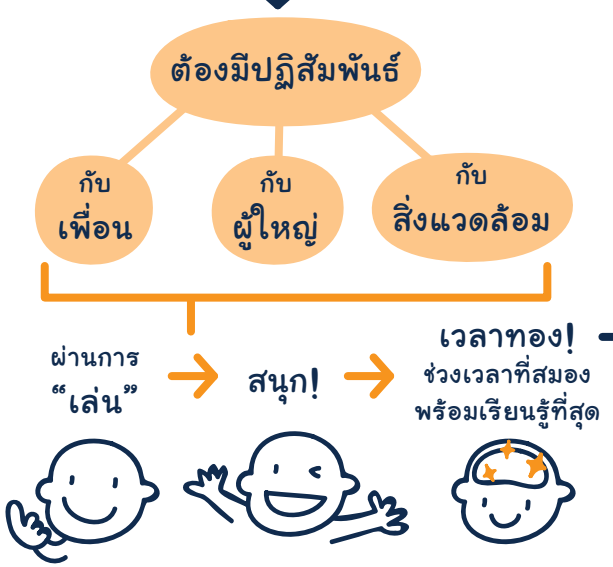

- **ความรู้ด้านภาษา** : การพูดสื่อสาร การถาม-ตอบ คำศัพท์ การเข้าใจความหมาย
- **ความรู้ด้านคณิตศาสตร์** : จำนวน การนับ การลำดับก่อน-หลัง การจับคู่
- **ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์** : วิทยาศาสตร์ง่ายๆ ในชีวิต รู้จักสังเกต การเปลี่ยนแปลง เช่น เปียกแห้ง

- **ทักษะด้านร่างกาย** : กล้ามเนื้อมือ ตา สัมพันธ์
- **ทักษะ EF** : ความจำใช้งาน (ทำซ้ำๆ จำได้), ความยืดหยุ่นทางความคิด ปรับเปลี่ยน พลิกแพลงได้, การควบคุมตนเอง ทำจนสำเร็จ ไม่ล้มเลิกกลางคัน, การวางแผน ทำงานอย่างมีลำดับ ขั้นตอน
- **ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น**

- มีวินัยในตัวเอง
- รู้จักพึ่งพาตัวเอง
- รับรู้ความสามารถตัวเอง มีความสุข ภูมิใจ เห็นคุณค่าในตัวเอง

- มีน้ำใจช่วยเหลือส่วนรวม
- เห็นคุณค่าของผู้อื่น

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

เปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับงานบ้าน ให้เด็กลงมือทำงาน เพื่อฝึกทักษะค่อยๆ สะสมความรู้ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของการทำงาน โดย...

- ทำงานบ้านให้เป็นการ *“เล่น”* กลายเป็น*เรื่องสนุก*
- ครูและเด็กทำไปด้วยกัน ให้เด็กรู้สึกว่าเป็นงานที่ทุกคนทำด้วยกัน ไม่ใช่ถูกสั่งให้ทำ
- พาทำซ้ำๆ เป็นกิจวัตร ช่วยทำให้เด็ก *“รู้หน้าที่” “รู้เวลา” “รู้จักพึ่งพาตัวเอง”*
- ครูวางใจให้เด็กได้ลงมือทำเอง
- เน้นทำงานให้เสร็จเป็นหลัก ความประณีตเป็นรอง ขึ้นอยู่กับพัฒนาการตามวัย

หากมุ่งแต่ให้ความรู้ ไม่ให้ทักษะ
พาไปไม่ถึงจิตสำนึกที่ดี
เท่ากับว่าการเรียนรู้นั้นไม่มี “คุณค่า” อะไรต่อชีวิต

แบบสังเกตพัฒนาการ

ชื่อ.....อายุ.....ปี

งาน/กิจกรรม: .....

ความรู้ทางภาษา: สังเกตการพูดคุยขณะทำงานร่วมกับครูและเพื่อน

- **การเข้าใจความหมาย** คำที่ครูเน้นให้เกิดความเข้าใจจากงานนี้มีอะไรบ้าง ระบุ.....
  .....
- **การพูดสื่อสารเป็นประโยค**กับเพื่อนๆ และครู ขณะทำงานเป็นอย่างไร ลักษณะประโยค.....
  .....
- อื่นๆ.....

ความรู้ทางคณิตศาสตร์: ลำดับ ขั้นตอน จำนวน การจัดกลุ่ม

- การทำงานตามลำดับขั้นตอน.....
  .....
- การนับจำนวน .....
- การจัดกลุ่ม .....
- อื่นๆ.....

ความรู้ทางวิทยาศาสตร์:

- ความช่างสังเกตของเด็ก.....
- ตั้งคำถาม.....
- เรื่องที่เด็กสนใจ.....
- อื่นๆ.....

ทักษะด้านร่างกาย:

- กล้ามเนื้อ.....
- มิติสัมพันธ์ (การทำงานร่วมกันของส่วนต่างๆ) เช่น.....
  .....
- อื่นๆ.....

ทักษะEF:

- ความจำใช้งาน.....
- ความคิดยืดหยุ่น พลิกแพลง.....
- การควบคุมตนเองทำงานจนสำเร็จ .....
- การวางแผน.....
- อื่นๆ.....

ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น:

- การสร้างปฏิสัมพันธ์.....
- การแก้ปัญหา.....
- อื่นๆ.....

- มีวินัยในตัวเอง (รู้เวลา รู้หน้าที่).....
- รู้ศักยภาพของตัวเอง .....
- ภูมิใจ เห็นคุณค่าในตัวเอง .....
- มีน้ำใจช่วยเหลืองานส่วนรวม .....
- อื่นๆ.....

ตัวอย่าง แบบสังเกตพัฒนาการ

ชื่อ.....น้องโอม.....อายุ.....๔.....ปี

งาน/กิจกรรม: .....ล้างจาน ชาม แก้วน้ำ.....

HEAD

ความรู้ทางภาษา: สังเกตการพูดคุยขณะทำงานร่วมกับครูและเพื่อน

- **การเข้าใจความหมาย** คำที่ครูเน้นให้เกิดความเข้าใจจากงานนี้มีอะไรบ้าง ระบุ.....ล้าง ฟู ขัด ฟองน้ำ น้ำยาล้างจาน กะละมัง จาน ถ้วยซ้อน ส้อม ด้านนอก ด้านใน.....
- **การพูดสื่อสารเป็นประโยค**กับเพื่อนๆ และครู ขณะทำงานเป็นอย่างไรลักษณะประโยค.....ใช้ประโยคที่มีครบทั้งประธาน กิริยา กรรม สามารถอธิบาย แนะนำเพื่อนที่ยังล้างไม่ค่อยเป็นได้ ใช้คำศัพท์ยากๆ ได้เอง เช่น สะอาด สกปรก เกลี้ยง.....
- อื่นๆ.....

ความรู้ทางคณิตศาสตร์: ลำดับ ขั้นตอน จำนวน การจัดกลุ่ม

- การทำงานตามลำดับขั้นตอน.....ลืมขั้นตอนแยกเศษอาหารก่อนล้าง ส่วนการล้างทำตามลำดับขั้นตอนได้ถูกต้อง.....
- การนับจำนวน .....นับจำนวนสิ่งของว่าครบเท่าจำนวนเพื่อนในห้อง.....
- การจัดกลุ่ม .....จัดเรียงแยกประเภทจาน ชาม ช้อน ส้อม ได้ดี.....
- อื่นๆ.....

ความรู้ทางวิทยาศาสตร์:

- ความช่างสังเกตของเด็ก.....สังเกตการลอย-จมของภาชนะ ถ้าไม่มีน้ำอยู่ในถ้วยถ้วยก็จะลอย แต่พอน้ำเข้าถ้วยก็จม.....
- ตั้งคำถาม.....ทำไมน้ำยาล้างจานถึงมีฟอง.....
- เรื่องที่เด็กสนใจ.....
- อื่นๆ.....

HAND

ทักษะด้านร่างกาย:

- กล้ามเนื้อ.....มือยังไม่ค่อยแข็งแรง การจับยังไม่ถนัด.....
- มิติสัมพันธ์ (การทำงานร่วมกันของส่วนต่างๆ) เช่น.....มือซ้าย-ขวายังทำงานไม่สัมพันธ์กันเท่าที่ควร (ต้องเพิ่มเกมการเล่นที่ได้บริหารกล้ามเนื้อมือ).....
- อื่นๆ.....

ทักษะEF:

- ความจำใช้งาน.....จำขั้นตอนการล้างได้ดี.....
- ความคิดยืดหยุ่น พลิกแพลง.....
- การควบคุมตนเองทำงานจนสำเร็จ .....ทำได้ดี.....
- การวางแผน.....หาวิธีล้างจานแบบส่งต่อ ไม่ต้องล้างคนเดียวทุกขั้นตอน.....
- อื่นๆ.....

ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น:

- การสร้างปฏิสัมพันธ์.....เมื่อทำงานตัวเองเสร็จแล้วมักจะอาสาช่วยดูแล แนะนำเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษด้วย.....
- การแก้ปัญหา.....ขอย้ายตะกร้าแยกเศษอาหารที่อยู่อีกมุมหนึ่ง มาวางลำดับแรกของการล้าง แก้ปัญหาการลืม.....
- อื่นๆ.....

HEART

- มีวินัยในตัวเอง (รู้เวลา รู้หน้าที่).....ไม่ต้องให้ครูคอยเตือน.....
- รู้ศักยภาพของตัวเอง .....เริ่มอยากช่วยครูล้างภาชนะหลังการเตรียมอาหาร.....
- ภูมิใจ เห็นคุณค่าในตัวเอง .....ภูมิใจนำกลับไปคุยอวดพ่อแม่.....
- มีน้ำใจช่วยเหลืองานส่วนรวม .....มักจะช่วยดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ.....
- อื่นๆ.....

ภาคีเครือข่าย

- โรงเรียนรุ่งอรุณ
  โทร ๐-๒๘๗๐-๗๕๑๒-๓ โทรสาร ๐-๒๘๗๐-๗๕๑๔
  https://www.roong-aroon.ac.th/
  https://www.facebook.com/roongaroonschool

- อนุบาลบ้านรัก
  โทร ๐-๒๓๙๒-๘๘๐๗
  https://www.facebook.com/Anubarnbaanrak/

- มูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา
  https://www.facebook.com/wisdom.playground.foundation/

- โครงการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก โดยหลักสูตรศึกษาศาสตร์ สถาบันอาศรมศิลป์
  โทร ๐-๒๔๙๐-๔๗๔๘-๕๔
  www.arsomsilp.ac.th

- สำนักพิมพ์สานอักษร
  https://www.facebook.com/saanaksornbook/

ครูหัวใจใหม่

โครงการสื่อสร้างสรรค์
เพื่อการเรียนรู้อย่างองค์รวม

หนังสือชุด
ครูชุมวัย หัวใจแม่

ดาวน์โหลดหนังสือ
และรับชมวิดีทัศน์
www.holisticteacher.net

ชุดวิดีทัศน์สื่อสร้างสรรค์
การศึกษาองค์รวม (ครูหัวใจใหม่)
Arsomsilp Channel